

KARIN FOSSUM

VEENBRAND

LITTÉRAIRE THRILLER

Karin Fossum

VEENBRAND

Literaire thriller

Uit het Noors vertaald door Lucy Pijtersen

*Mijn allerliefste Finn,
dank je wel.*

5 juli 2005. Het was warm.

Vrouwen en kinderen liepen verhit rond, mannen waren wijzer en bleven in de schaduw, een hoed of pet op tegen de zon. Onder een groepje donkere sparren in een kleine vallei tussen de akkers bij de hoeve Skarven stond een oude Fendt-caravan met roestsporen langs de ramen. Een rafelig gordijn hing voor het glas, daarachter dode insecten die in de val waren gevlogen tussen het witte kant en de fijne, dichte draden van een nylon netje. Het kind lag vlak achter de deur, een kleuter van een jaar of vier. Een volwassen vrouw op de smalle bank onder het raam. Haar kin zat onder het bloed dat uit een grote snee bij haar mondhoek was gestroomd. Met bonzend hart stond de hoofdinspecteur in de deuropening.

De caravan was in slechte staat. Hadden deze twee, die moeder en haar kind, hier echt gewoond? Nee, dat kon hij zich niet voorstellen. Misschien hadden ze gewoon een spelletje gedaan, waren ze met het mooie weer gaan wandelen en zagen ze plotseling dat kleine, roestige huisje staan. Wat vind je, zullen we vannacht eens in een caravan slapen?

Geirastadir lag in het westen, Haugane in het oosten, maar hier, onder de donkere bomen, lagen de moeder en het kind. Sejer ging naar binnen. Zijn mond was droog, dat kwam door de adrenaline. Voorzichtig, om niet in het bloed te trappen, stapte hij over het kind heen. Op de vloer bij het aanrecht zag hij een mes liggen. Een mes met een houten heft en klinknagels en een lang, smal blad, een typisch fileermes voor vlees of vis. Het blad glom, de rand zat onder het bloed, dat hevig had gevloeid, en er hing een weerzinwekkende geur. Op het aanrecht een handtas met een portemonnee, een rode met veel vakjes. Een rugzak, een half opgegeten pizza, een paar kleren in een kastje. In de portemonnee zat tweeduizend kronen in contanten. Geen roofmoord dus, maar daar was hij ook niet van uitgegaan. Het heeft altijd met relaties te maken, dacht hij, er moet een beweegreden zijn, een motief. Of een kiem uit het verleden. Degene die deze moeder met haar kind had omgebracht wist wie de slachtoffers waren. En waar ze waren. Hij had gericht naar hen gezocht, hij was over de akkers gelopen en had hun schuilplaats gevonden. Aangenomen dat dit een schuilplaats was. Wat een armoedige plek om aangetroffen te worden. Een smerige, vochtige, stinkende keet. Regen die door het dak was heengedrongen, dode insecten. Het kind droeg een trainingspak in de kleuren van de Noorse vlag, rood, blauw en wit. Of het om een jongetje of een meisje ging, was onmogelijk te zien. Het lag op de rug, met uitgestrekte armen, alsof het bij de deur door iets was teruggeslagen. Een paar blonde lokken zaten op het voorhoofd geplakt. Het hoofd was naar achteren geklapt, de hals was smal en wit. Sejer maakte de portemonnee verder open en haalde er een rijbewijs

uit. Bonnie Hayden, dat was dus de moeder. Het kind had voorlopig nog geen naam. ‘Nee,’ zei hij tegen de anderen die naar binnen wilden, ‘niets aanraken. Het is nog niet zo lang geleden gebeurd, het is nog nat. Bel Snorrason van het forensisch laboratorium en vraag of hij hier zo snel mogelijk naartoe komt.’

Hij had behoefte aan frisse lucht en ging naar buiten. Een poosje bleef hij op het gras staan. Haarscherp nam hij waar dat de vogels nog steeds zongen, dat de donkere takken van de sparren in de wind deinden, dat een merel op de akker een worm had gevonden en bezig was die uit de grond te trekken. Grote delen van de omgeving werden afgezet. De plastic stroken trilden als kleurrijke linten in de wind.

De mannen liepen over het droge pad naar Geirastadir. Hun gesprek bestond uit korte, zacht uitgesproken zinnen. Hier had de dader waarschijnlijk gelopen toen hij er na de misdaad vandoor was gegaan. ‘De een moet de ander hebben zien sterven,’ zei Sejer tegen zijn jongere collega. Hij wist niet wat erger was, of het kind de moeder had zien sterven, of dat de moeder getuige was geweest van de dood van haar kind. Het aller-, allerergste was deze twee overkomen. Een monster was langsgelkomen om hen aan zijn mes te rijgen. De moorden leken volgens een bepaald plan te zijn gepleegd, met opzet, hij kon het niet anders zien. Ik hoop bij God dat het snel is gegaan, dacht hij. Hij wisselde een paar woorden met de boer die de doden had gevonden. Die stond geschrokken op een afstandje te kijken en kwam niet dichterbij, maar liep ook niet weg, hij wilde niet naar huis, maar ook niet blijven. De caravan was zijn eigendom, maar het was lang geleden dat iemand

hem had gebruikt, hij had daar gewoon onder de bomen staan roesten.

‘We gaan straks nog met je praten’, zei Konrad Sejer. ‘Heb je hier de afgelopen dagen ook iemand gezien? Die hier niet hoort?’

‘Nee,’ zei hij, ‘geen sterveling. Er werken wel wat Polen bij mij op het land’, voegde hij eraan toe, ‘en zij wisten dat die moeder en haar zoontje in de caravan woonden. Maar dat was maar voor een nachtje, ze waren gisteren gekomen. Ik kan niet geloven dat een van hen hier iets mee te maken heeft. Als dat zo is, weet ik het niet meer, het zijn tenslotte wel mijn mensen.’

‘Binnen ligt een mes op de vloer’, zei Sejer. ‘Heb je het gezien?’

De boer haalde diep adem. ‘Nauwelijks.’

‘Ik wil dat je het goed bekijkt. Of je dat mes eerder hebt gezien.’

‘Moet ik er weer naartoe?’

Hij had er weinig zin in.

‘Ja.’

De man liep de twee treden op en wierp een blik naar binnen.

‘Het is geen mes van ons. Kan ik nu gaan?’

‘Ja, wij komen zo dadelijk. Niet met de pers praten.’

Sejer wilde weer naar binnen om het onderzoek voort te zetten toen zijn blik viel op een voorwerp dat naast het smalle deurtje in het gras lag. Een taartvorm.

De taart was eruit gegleden. Hij was nog heel. Dat verbaasde hem en hij zorgde ervoor dat er foto’s van werden gemaakt. Als ze er geen foto’s van namen en het gebak achterlieten, zouden de dikke kraaien zich erop storten en

dan was er binnen de kortste keren niets van over. De technisch rechercheurs namen foto's. In de nauwe ruimte maakten ze zich klein en knielden neer. Op het linoleum waren verschillende bloederige afdrukken te zien van een grote maat schoen; de meeste waren vaag of niet compleet, maar een ervan was duidelijk. Voorzichtig stapte Sejer om de dode lichamen heen. De weeë lucht van bloed en vlees drong zijn neus binnen. Tegelijkertijd waren zijn gedachten glashelder. Door het raam zag hij het dichte struikgewas met rijpe frambozen.

December 2004.

Vlak voor kerst was het eindelijk gaan sneeuwen.

'Moet je per se naar buiten?' vroeg Eddie. 'Het stormt! Op de radio zeiden ze dat het glad was, dat de wegen slecht begaanbaar zijn en ze raadden iedereen aan om thuis te blijven, kijk nou toch hoe het sneeuwt! Je kunt bijna geen hand voor ogen zien!'

Mass legde haar hand op zijn arm, haar stem klonk rustig en beslist.

'Eddie,' zei ze vriendelijk, 'ik heb toch winterbanden. En natuurlijk zal ik voorzichtig rijden, ik rij als een slak. Ik wil weer veilig bij jou thuiskomen. Maar ik moet echt naar de winkel, we moeten toch eten hebben? Of dacht je dat we wel zonder kunnen?'

Bij de gedachte dat er geen eten in huis zou zijn, schudde Eddie zijn massieve hoofd.

‘Jij moet thuisblijven en samen met Shiba op me wachten’, zei ze. ‘Wat zal ik kopen? Je hebt vast honger.’

Eddie Malthé veegde met de rug van zijn hand wat snot weg. Hij leek een reusachtige peer op dunne, kleine been-tjes en zijn voeten waren bij de hielen smal en bij de tenen het breedst. Hij had de voeten van een vette gans en droeg altijd dikke laarzen. De vingers van zijn grote, witte knuis-ten waren kort en dik.

‘Kaneelbroodjes’, zei hij gedecideerd.

‘Dan neem ik die mee’, zei zijn moeder. ‘Nu ga ik. Wees lief voor Shiba, trek niet aan haar staart. Ik weet heus wel dat je dat doet als je alleen thuis bent.’

‘Beloofd’, zei Eddie. ‘Erewoord.’ Ondertussen keek hij er al naar uit om nou net dat te gaan doen. Als hij haar aan haar staart trok, begon ze altijd te piepen terwijl ze met haar lange nagels op de vloer sloeg om te kunnen ontsnap-pen.

‘Denk aan de veiligheidsriem!’ zei hij.

Zijn moeder stak haar armen in de mouwen van haar jas.

‘Vergeet je telefoon niet’, ging hij door. ‘Als je van de weg raakt, moet je bellen. Naar de alarmcentrale. Als je ten-minste niet bewusteloos bent.’

‘Nu moet je ophouden, Eddie’, zei ze. ‘Ga nou maar op de bank zitten, ik ben over drie kwartier terug, dus het valt best mee.’

Eddie keek zijn moeder indringend aan.

‘Als je weg bent, wordt het hele huis koud’, klaagde hij. ‘Dat weet je toch? Vergeet de kaneelbroodjes niet. En als ze die niet hebben moet je koekjes kopen. Met citroensmaak.’

Verdrietig keek hij naar buiten, de ramen waren schoon en glanzend, zijn moeder hield het huis goed schoon. Hij zag de auto achteruit de garage uit rijden en de weg op draaien. Dikke vlokken sneeuw vielen naar beneden en stoven door de harde wind alle kanten op; bij de weg hadden zich een paar hoge sneeuwduinen gevormd. Stilletjes bad hij dat alles goed zou gaan. Dat zijn moeder heelhuids terug zou komen met melk en koekjes. De hond lag bij de gietijzeren kachel te slapen met haar kop op de poten. Hij liep meteen naar het dier toe en trok hard aan haar staart, zoals hij altijd deed. De hond begon te piepen, kwam overeind en rende naar de keuken om daar een veilig heenkomen te zoeken. Eddie ging op de bank zitten, pakte de krant van die dag en sloeg hem op de een na laatste pagina open om de kruiswoordpuzzel te maken. Meestal lukte het hem. Aan verstand ontbrak het hem niet. Hij pakte het potlood en begon te lezen. Verticaal, dacht hij, afgunstig, zeven letters. 'Jaloers', noteerde hij in de zeven hokjes.

De kachel snorde, de hond lag onbeweeglijk in de hoek van de keuken. Het was een acht jaar oude labradorteef, met overgewicht, en ze had niet lang meer te leven, dat had zijn moeder gezegd. Haar lichaam zat vol knobbels, hij kon ze onder de gele vacht voelen, maar ze waren niet verzekerd en hadden geen geld om haar te laten opereren.

Het leven moet zijn loop hebben, zei zijn moeder altijd, en weet je, niets is voor eeuwig.

Dat weet ik, antwoordde Eddie dan. Toen moest hij denken aan de dood van zijn moeder, want ook dat zou een keer gebeuren. En ook al was ze nog maar zesenvijftig, en hijzelf eenentwintig, de gedachte aan dat einde was

zo angstaanjagend dat hij het er warm en benauwd van kreeg. Vaak moest hij zijn hand op zijn hart leggen om dat tot rust te brengen. ‘Zigeuners’, las hij, en de vierde letter kwam van ‘jaloers’. De a. ‘Roma’, noteerde hij. Hij deed altijd eerst de makkelijke. Vervolgens keek hij naar de klok aan de wand die de seconden wegtikte. Over twintig minuten zou zijn moeder terug zijn met de kaneelbroodjes. Nu al kon hij de smaak op zijn tong proeven. O, als ze er maar waren! Als ze maar lekker vers waren! ‘Windrichting’, vijf letters, dat moest ‘Noord’ zijn. En dan had hij het volgende woord misschien ook al, daar stond ‘rond’. Zes letters. Dat kon ‘cirkel’ zijn. Hierna volgden de moeilijke woorden en hij gunde zichzelf een pauze. Hij liep naar het raam en keek naar de sneeuwjacht terwijl hij tot Jezus Christus bad, waar die ook mocht zijn. Zorg ervoor dat mama weer veilig thuiskomt. Want ik zit hier helemaal alleen op iets lekkers te wachten. We zijn maar met zijn tweetjes. U moet op ons passen!

Hij liep weer naar Shiba in de keuken, trok haar hard aan haar staart en lachte hardop toen ze overeind schoot en terug de kamer in rende. Daar kroop ze onder de bank waar ze hijgend bleef liggen.

‘Laffe hond’, zei hij honend. ‘Waarom doe je niks terug? Waarvoor heb je anders tanden in je bek?’

Hij verdiepte zich weer in zijn kruiswoordpuzzel terwijl hij op zijn potlood zoog. Het zoekwoord ‘einde’ maakte hem overstuur. Het had vier letters.

De vijfenveertig minuten waren voorbij en zijn moeder was nog niet gekomen. Bezorgd pakte hij de telefoon en toetste met zijn dikke vingers haar nummer in. Maar alles

wat hij hoorde was een stem die zei: ‘De persoon die u probeert te bellen is niet bereikbaar.’ Opnieuw liep hij naar het raam en tuurde naar de dichte, witte sneeuwjacht en naar de zon, die niet meer was dan een armzalig bleek schijnsel. Hij wist dat zijn moeder hem straks naar buiten zou sturen om sneeuw te ruimen en als er iets was waar hij een hekel aan had, dan was het sneeuwruimen. Voor de zekerheid belde hij nog een keer, maar weer kreeg hij van diezelfde vreemde stem te horen dat zijn moeder niet bereikbaar was. Bijna vijftig minuten waren verstreken. Nu is het gebeurd, dacht hij wanhopig, ze is van de weg af geraakt en tegen een boom gereden. Nu zit ze met haar neus in de airbag. Eventjes overwoog hij om zijn jas aan te trekken en naar buiten te gaan om naar haar uit te kijken. Maar opeens, terwijl hij gespannen voor het raam stond met zijn handen tot vuisten gebald, zag hij haar auto het erf op rijden. De koplampen beschenen hem en hij holde de gang in op weg naar de voordeur.

‘Vijfenvertig minuten had je gezegd’, zei hij verwijtend. ‘Ik was bang.’

‘Doe niet zo dramatisch, Eddie’, zei ze. ‘Ik kan tijdens het rijden niet opnemen en ik was bijna thuis.’

‘Hadden ze kaneelbroodjes?’

‘Ja,’ zei ze, ‘en ik heb twee zakken meegenomen. Kijk, hier zijn ze, dus eet maar lekker op. Zet de melk in de koeling, ik zal het stoepje vegen. Als jij straks je buik vol hebt, moet je gaan sneeuwruimen.’

Ze legde zeven kaneelbroodjes op een bordje.

‘Vanavond mag je de rest. En onder ons gezegd en gezwegen, je bent behoorlijk dik. Ik weet dat je lang bent, maar honderddertig kilo is te veel, dat je dat maar weet.’

Overgewicht is gevaarlijk, Eddie. Melk en koekjes hechten zich als klei aan je bloedvaten. Op een gegeven moment vormt zich een dikke prop die met het bloed rechtstreeks naar je hart wordt mee gevoerd. Of, wie weet, naar je hersens, en dan is het afgelopen met de kruiswoordpuzzels.'

'Maar vanavond mag ik de laatste kaneelbroodjes toch wel opeten?' vroeg hij.

'Ja,' zei ze, dat beloof ik. Maar je weet dat ik streng moet zijn. Er moet toch iemand op je passen, zijn we het daar niet over eens?'

'We moeten naar de cc', zei hij. 'Ik heb nieuwe kleren nodig. Ik wil die trui die in de krant stond. Met *I love New York* erop.'

's Nachts droomde hij van kuikentjes. Gele, donzige, zachte wezentjes die op dunne pootjes rondrenden. Hij pakte ze op en liet ze in een pan met knoflook en boter glijden. Hij droomde dat ze piepend en krijsend in het kokende vocht lagen te sudderen. Toen de droom was afgelopen, werd hij met een schok wakker en luisterde of hij in de kamer van zijn moeder iets hoorde. Soms praatte ze in haar slaap, andere keren kreunde ze, maar meestal was het de hele nacht stil. Hij vond het niet prettig dat zijn moeder sliep, als ze niet op hem lette en niet antwoordde wanneer hij haar wat vroeg, maar buiten zijn bereik in het donker lag te ademen.

Hij werd altijd als eerste wakker en lag dan naar zijn moeder te luisteren of ze misschien wakker was. Heel stil bleef hij liggen tot hij de wc hoorde ruisen, dan liet hij zich uit bed rollen en begaf zich naar de woonkamer, hij trok de

gordijnen open en keek naar de nieuwe dag die hem ten deel was gevallen. Vervolgens liep hij de keuken in met zijn ene hand in zijn onderbroek terwijl hij met zijn andere een brood uit de broodtrommel haalde. Hij sneed twee plakken af en smeerde er een dikke laag boter op, waarna hij de suikerpot pakte. Hij veegde een paar korreltjes van het zeil. Als zijn moeder uit de badkamer kwam, zag ze hem zitten met zijn met suiker belegde boterhammen. Altijd hetzelfde gezeur: 'Hoe vaak heb ik je niet gezegd dat je je handen moet wassen voor je eet, je bent nog niet naar de badkamer geweest! Die handen hebben overal aan gezeten!'

Eddie dacht er het zijne van. Hij wist dat ze in bed vaak een hand tussen haar zweterige dijen stak en soms kon hij haar 's nachts horen kreunen. Ik ben toch niet gek, zei hij tegen zichzelf. En ook al joeg zijn moeder hem naar de badkamer om zijn handen te wassen, hij voelde zich superieur. Zij keek ondertussen uit het raam naar de dichte sneeuwjacht.

'Vandaag gaan we met de bus,' zei ze terwijl ze haar zoon aankeek, 'dat kan net zo goed. En we moeten met jou naar de kapper, je ziet eruit als een meisje.' Eddie snoof. Hij was een meter negentig lang en zijn stem was grof als een rasp. Hij leek in de verste verte niet op een meisje, hoe kwam ze erbij! Zijn dikke, zachte, bruine haar krulde in zijn nek, maar hij hield niet van het geluid van een schaar rond zijn oren.

Even later zat ze naast hem in de bus, met haar handen om de bruine handtas geklemd.

'We gaan naar Dressmann,' zei ze resoluut, 'daar hebben ze extra extra large. Je mag geen suiker meer op je brood doen', herhaalde ze. 'Daar krijg je diabetes van.'

Hij reageerde niet. Naast haar gezeten rook hij de geur van zeep. Hij vond het fijn om in de bus te schommelen en te luisteren naar het zachte, slaapverwekkende gebrom van de motor met de geur van de nieuwe pluchen bekleding in zijn neus. De geur van vreemde mensen met wie hij niets te maken hoefde te hebben.

Dressmann zat op de eerste verdieping van het winkelcentrum en ze gingen met de roltrap naar boven. Voor de winkel stonden rekken met koopjes, oude spullen met korting.

‘Ik wil een broek en een trui’, zei hij luid en duidelijk tegen het jonge meisje dat aan kwam lopen om hen te helpen. ‘Een zwarte broek. Met veel zakken voor en achter en op de pijpen. Geen spijkerstof, het moet van een andere stof zijn. Stijve stof zit niet lekker. Maat extra large, ik ben een grote jongen.’

Ze glimlachte en liet haar witte tanden zien. Haar huid was donker als chocolade en ze had zwart haar.

‘Jij bent geen Noorse’, zei Eddie plompverloren.

‘Wel waar’, zei ze strijdbaar. ‘Mijn vader is een Ethiopiër, maar ik ben in Noorwegen geboren en getogen. Kijk, hier heb ik een paar broeken met een heleboel zakken. Zes voor en twee achter, zoiets zoek je toch?’

‘Ze zijn niet zwart’, zei Eddie misnoegd.

‘Nee, maar dit lijkt er het meest op. In jouw maat. Als je tenminste veel zakken wilt. Ik heb nog wel andere zwarte broeken, maar dat zijn jeans. En je hebt net gezegd dat je dat niet wilde.’

‘Aha’, zei Eddie. ‘Dus de dag is gekomen dat ik met een donkerblauwe broek thuiskom. Belachelijk dat het

niet mogelijk is om aan zulke simpele eisen tegemoet te komen. En ik wil ook een trui, en die moet ook zwart zijn', ging hij verder. 'Ben je trouwens ooit naar Ethiopië gegaan om op zoek te gaan naar je roots?' vroeg hij, ineens nieuwsgierig.

Zijn moeder greep geïrriteerd in. 'Nu moet je ophouden met zeuren. Ga nou maar naar de paskamer, je moet die broeken passen. Ondertussen zal ik op zoek gaan naar een trui. Je mag mensen niet vragen waar ze vandaan komen, dat zijn jouw zaken niet. Zou jij het fijn vinden als mensen jou naar je afkomst vroegen?'

'Ja, dat zou ik fijn vinden', zei hij.

Hij trok het gordijn opzij en stapte het smalle pashokje binnen, wurmde zich uit zijn broek en trok de nieuwe aan. Zijn moeder kwam met een trui, ze had er een met *New York* gevonden, maar die wilde hij niet aantrekken, hij zag zo wel dat die paste. Mass betaalde zevenhonderdtwintig kronen en Eddie liep met de tas de winkel uit.

Ze stonden in Café Christiania op de eerste verdieping bij de balie.

'Jij mag een broodje', zei Mass, 'en een stuk taart. Ik wil een wafel met jam. Eddie, je mag buitenlanders niet vragen waar ze vandaan komen.'

'Ethiopië is in orde', vond hij. 'Daar hoef je je niet voor te schamen.'

Ze gingen aan een tafeltje bij het raam zitten. Eddie plette de tompoes op het bordje, hij probeerde de harde bovenkant in stukjes te verdelen.

'Weet je nog toen we uit Las Palmas kwamen?' zei hij. 'Herinner je je die neger nog die op het vliegveld van de

roltrap viel? Hij brak zijn beide benen. Op meerdere plaatsen. Dat was het ergste wat ik heb meegemaakt.'

'Je mag geen "neger" zeggen', zei Mass. 'Waarom moet je nu aan hem denken?'

'Omdat we zo meteen ook met de roltrap moeten. Pas op. Hou je goed vast. Ik draag de tassen wel.'

Hij likte zijn lippen af.

'Vanavond ga ik weer naar *Geef Tore de Sporen* kijken', zei hij. 'Je weet dat ik erg nieuwsgierig ben naar oma en opa. En naar alle andere familieleden van papa's kant. Waar ze vandaan kwamen. En van wie zij afstamden. Hoe zij het hadden. En wat ze deden.'

Mass dronk koffie.

'Die zijn toch dood', bracht ze ertegenin. 'Wat heeft dat nou voor zin? Nu gaat het om jou en mij. En ik vind dat we het goed hebben samen.'

Ze nam een hap van haar wafel.

'Ik vind dat je op zoek moet gaan naar een meisje', zei ze. 'Ik zal er niet voor altijd zijn.'

Eddie trok een geërgerd gezicht.

'Wat moet ik met een meisje?' zei hij. 'Ik heb jou toch? Vond je het naar dat papa ervandoor ging?'

'Nee,' zei ze, 'eigenlijk niet, ik had het wel verwacht. Hij was een rokkenjager, Eddie, dat je het maar weet. Ik heb je verteld dat hij een ander had gevonden die natuurlijk veel jonger was dan ik, zo zijn mannen nu eenmaal. Maar toen werd hij ziek en hij overleed in 1992, dus zij heeft ook niet lang plezier van hem gehad. Ik weet niet of ze kinderen hebben gekregen, dat hoeft helemaal niet. Hier hebben we het over gehad, Eddie, en meer heb ik er niet over te zeggen.'